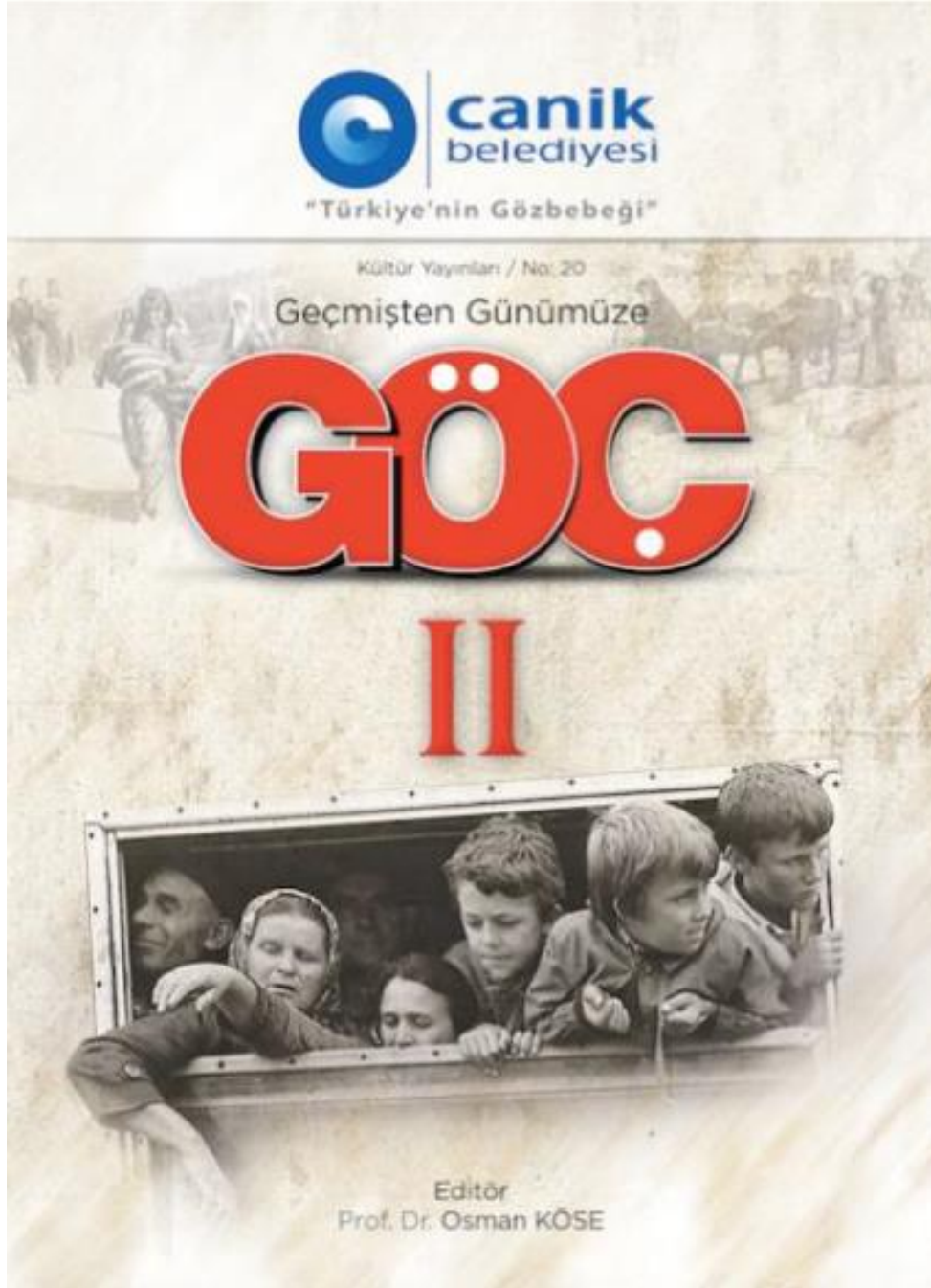

REFERANS İÇİN:

H. İ. Zeybek / A. Uzun / Cevdet Yılmaz / F. Aylar / M. Bahadır / H. Dinçer / İ. K. Hatipoğlu (2017) "Yakın Dönemde (2008-2015) Samsun'a Olan İç Göçlerin İller İtibariyle Dağılışı", **VII. Uluslararası Canik Sempozyumu "Geçmişten Günümüze Göç** (17-19 Şubat 2017)" "The 7th International Canik Symposium – Migration From Past To Present (Feb 17-19, 2017)" (Editör: O. Köse), (847-857), Samsun, Türkiye. ISBN:978-605-81912-0-4.

Geçmişten Günümüze

GÖÇ

II

Editör
Prof. Dr. Osman KÖSE

Samsun - 2017

Canik Belediyesi Kùltür Yayınları
Yayın No: 55-17-01

Takım Numarası
978-605-81912-0-4

ISBN
978-605-81912-2-8

Samsun 2017

Editör: Osman KÖSE

Mizanpaj ve Kapak Tasarımı
Burhan ÖZAKÇA
0507 669 1981

Baskı Tarihi
Aralık 2017

Baskı Yeri
Uğur Ofset Pazar Mahallesi Mukayyitzade Sokak No: 48
İlkadım / SAMSUN
0362 431 52 55

Sertifika Numarası
18324

CANİK BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Karşıyaka Mahallesi İlkbahar Sokak No: 1

CANİK / SAMSUN
Tlf: +90 444 55 90
Faks: +90 362 238 84 30
Web : www.canik.bel.tr
E-posta : canik@canik.bel.tr

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Antalya'ya Olan Göçler ve Sonuçları (1800-1923)	771
Süleyman Uygun	
Karadeniz'de Yabancı Vapur Kumpanyaları ve Göç	789
Mustafa Gökçe / Eren Fehmi Eroğlu	
Geçmişten Günümüze Beşkaza Yörüklerinin Göç Hareketleri ve Yolları	809
Süleyman Tekir	
Birinci Dünya Savaşı'nda Karadeniz Bölgesinde Muhaceret (1914-1917)	823
Nadia Yaseen Abed	
Deprivation Of Nationality For Jews Of Iraq Law And their Migration (1950-1951)	835
Deniz Beyaz	
Samsun'dan Kocaeli'ye Göç Eden Ailelerin Doğum ve Doğum Sonrası İnanışları	841
Halil İbrahim Zeybek/ A. Uzun / C. Yılmaz / F. Aylar / M. bahadır / H. Dinçer / İ. K.	
Yakın Dönemde (2008-2015) Samsun'a Olan İç Göçlerin İller İtibariyle Dağılışı	847
Hali İbrahim Zeybek / A. Uzun / C. Yılmaz / M. Bahadır / H. Dinçer / İ. K.	
Bir İç Göç Olayı: Samsun'da Tokatlılar	859
Hasan Dinçer / H. İbrahim Zeybek / Muhammed Bahadır	
Samsunluların Türkiye'de illere Göre Dağılışı (2007-2015)	877
Hasan Dinçer / H. İbrahim Zeybek / Cevdet Yılmaz/ İ. K. Hatipoğlu	
Samsun İline Göçlerde Amasyalıların Rolü	887
Muhammed Bahadır / C. Yılmaz / A. Uzun / H.İ. Zeybek / M.A. Özçelebi	
Samsun İline Göç Eden Trabzonluların Mekânsal Analizi	895
Osman Köse / Türkmen Törel	
Kürtün'de Çepni Türkmenleri ve Geleneksel Yayla Göçleri	905
Cevdet Yılmaz / Pınar Tağrikulu	
Giresun ve Trabzon Kırsalında Göçe Kabilmayan Ailelerin Gerekçeleri	927
Ünsal Bekdemir / Fatih Muhammed Köse	
Giresun İlinin Türkiye Göç Hareketliliği İçerisindeki Yeri	937
Ali Acar	
İç Göçler Sonucu Hayat Tarzında Meydana Gelen Değişimler	947

H - Sıradışı Göçler

Ali Korkmaz	
Küresel Bir Sorun Olarak Türkiye'de Beyin Göçü	961
Yusuf Bahri Gündoğdu	
İslam Hicretinin Sosyolojik ve Pedagojik Tahlili	967
Bahargül Ataş	
Sibirya'dan Batı'ya Sanatsal Göç	979
Vüsale Musalı	
Tezkireler Işığında Azerbaycan Şairlerinin Osmanlıya Göç Etme Sebepleri	983
Ahmet N. Özdal	
Ortaçağ'da Yakındoğu'nun Sıradışı Göçmenleri: Çingeneler (Zutt'lar)	991
Önder Deniz	
Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İşçi Göçünün Çalışma Hayatına Etkisi	997
Sabit Duman	
Beyaz Rusların Gelişi	1005
Süleyman Hatipoğlu	
Hatay Meselesinde Halil İbrahim Efendi ve Müritler Göçü	1011

I - Köyden Şehre Göçler

Cevdet Yılmaz	
Türkiye'de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Aracı Faktörler	1023
Cihat Uslucan	
18. Yüzyıldan 19. Yüzyıla İstanbul'a Ev Göçü	1031

Yakın Dönemde (2008-2015) Samsun'a Olan İç Göçlerin İller İtibariyle Dağılışı

Prof. Dr. Halil İbrahim ZEYBEK
Gümüşhane Üniversitesi / Gümüşhane

Prof. Dr. Ali UZUN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Samsun

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Samsun

Yrd. Doç. Dr. Faruk AYLAR
Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Samsun

Yrd. Doç. Dr. Muhammet BAHADIR
Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Samsun

Arş. Gör. Hasan DİNÇER
Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Samsun

Arş. Gör. İlter Kutlu HATİPOĞLU
Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Samsun

1. GİRİŞ

Yerleşmelerin nüfus özelliklerinin incelenmesinde aldıkları göçlerin araştırılması önemlidir. 2015 yılı verilerine göre Samsun toplam nüfus bakımından ülkemizde 16. sırada yer almaktadır. Samsun'un nüfus yapısının ortaya konulmasında, şehrin nereden ve ne miktarda göç aldığı başta olmak üzere, nüfusun çeşitli yönleriyle incelenmesine ihtiyaç vardır (Zeybek vd., 2017).

Türkiye'de uzun dönemdir iç göçler içerisinde en dikkati çeken kırdan kente olan göçlerdir. Nitekim ülkemizde kırdan kente göçler özellikle 1950'li yıllarda hızlanmış olup, günümüzde de devam etmektedir (Zeybek vd. 2017).

Samsun ili konumu ve yerleşmeye uygun fiziki coğrafya özellikleri, ekonomik coğrafya özellikleri gibi temel sebeplere bağlı olarak ilk çağlardan beri önemli yerleşme alanlarından ve göç yollarından biri görevi görmüştür. Günümüzde de bu göçler gerek iç göç-dış göç olayları gerekse de mevsimlik göçler, zorunlu göçler gibi çeşitli türleriyle devam etmektedir (Zeybek vd., 2017).

2. YÖNTEMLER VE MALZEME

Çalışma hazırlanırken göçlerle ilgili literatür dışında, DİE genel nüfus sayımı sonuçlarından ve TÜİK göç istatistiklerinden faydalanılmıştır. Çalışmada DİE 1980-1985-1990 ve 2000 yılları Genel Nüfus Sayımı verileri değerlendirilmiştir. TÜİK'e ait veriler ise 2008-2015 arası dönemi kapsamaktadır.

Ayrıca son yıllarda Samsun iline göç edenlerin geliş zamanları, amaçları, sosyoekonomik durumları

gibi çeşitli özelliklerini tespit etmek amacıyla hazırlanan anketler uygulanarak, değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler tablo ve grafiklere dönüştürülmüş, coğrafi bilgi sistemleri programları ile dağılış haritaları hazırlanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Samsun'a Olan Göçler

Tarihi süreç içerisinde göç çeşitlerinin hemen hemen tamamı Samsun'da görülmüş ve yaşanmıştır. Bunlardan muhaceret ve mübadele gibi göçler tarihte kalmış, buna karşılık mevsimlik göçler, kırdan kente göç, iller arası göç ve yurt dışına göçler devam etmektedir (Yılmaz, 2007). Günümüzde de bu göçler gerek iç göç-dış göç olayları gerekse de mevsimlik göçler, zorunlu göçler gibi çeşitli türleriyle devam etmektedir.

3.1.1. İç Göçler Açısından Samsun

İç göçler yönü itibarıyla şehirden şehire, köyden şehire, şehirden köye ve köyden köye göçler şeklinde gruplandırılmaktadır. Samsun ilinde, boyutları farklı olmakla birlikte bu göç tiplerinin hepsine de rastlamak mümkündür.

Samsun ilinin 2000 yılında aldığı toplam göç 96.084'tür (Tablo 1). Aynı yıl verilerine göre Türkiye'de iç göçe katılan toplam nüfus miktarı 6.692.263'tür. Samsun ilinin Türkiye'de iç göç içerisindeki payı ise % 1,4'tür. Türkiye genelinde olduğu gibi Samsun'da da alınan göçün çoğu erkek nüfustan oluşmaktadır. Öyle ki 2000 yılında Samsun ilinin aldığı göçte erkek nüfusun miktarı 49.408 iken, kadın nüfus miktarı ise 46.676'dır. Söz konusu yılda yerleşim birimleri bakımından Samsun ilinin aldığı göçe bakıldığında en büyük payın şehirden şehire gerçekleşen göçlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Nitekim ilin göçle aldığı toplam 96.084 nüfusun, 55.369'u şehirden şehire gerçekleşmiştir. 2000 yılında Samsun ilinin yerleşim yerlerine göre aldığı göçte en düşük pay ise 4.334 kişi ile köyden köye gerçekleşen göçlerden oluşur (Zeybek vd., 2017).

Tablo 1. 2000 yılında Samsun ilinin yerleşim yerlerine göre aldığı göç

	Toplam			Şehirden Şehire		Köyden Şehire		Şehirden Köye		Köyden Köye	
	Toplam	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Samsun	96.084	49.408	46.676	28.339	27.030	9.640	8.473	9.675	8.593	1.754	2.580
Türkiye	6.692.263	3.643.375	3.048.888	2.110.130	1.757.849	639.319	528.966	730.646	611.872	163.280	150.201

2000 yılı verilerine göre Samsun ilinin yerleşim yerlerine göre verdiği göç, aldığı göçten çok çok fazladır. Nitekim aynı yıl verilerine göre ilin verdiği toplam göç 96.084 iken, verdiği göç miktarı toplam 147.729'dur (Tablo 2). İlin verdiği toplam göçte erkek nüfus fazlalığı dikkat çekmektedir. Bu durum, göçlerin bir kısmının işçi göçü şeklinde gerçekleştiği ve bu göçe sadece erkek nüfusun iştirak etmiş olduğunu akla getirmektedir. Bu dönemde Samsun ilinin yerleşim yerlerine göre verdiği göç de de en büyük pay, aldığı göçte olduğu gibi şehirden şehire olan göçlerden oluşmaktadır. 2000 yılında şehirden şehire Samsun ilinden gerçekleşen göç miktarı 86.001'dir. Bu sayı, ilden verilen toplam göçün % 58'ine karşılık gelmektedir. İlin bu dönemde yerleşim yerlerine göre verdiği göçte ikinci sırayı köyden şehire olan göçler almıştır (33.151). Köyden şehire olan göçler, bu dönemde verilen göçlerin % 22,4'ünü oluşturur. 2000 yılı verilerine göre Samsun ilinden yerleşim yerlerine göre verilen göçler içerisinde en düşük pay köyden köye olan göçlere aittir (7.225). Köyden köye bu dönemde gerçekleşen göçler toplam göçlerin sadece % 4,9'una karşılık gelir (Zeybek vd., 2017).

Tablo 2. 2000 yılında Samsun ilinin yerleşim yerlerine göre verdiği göç

	Toplam			Şehirden Şehire		Köyden Şehire		Şehirden Köye		Köyden Köye	
	Toplam	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Samsun	147.729	80.606	67.123	46.107	39.894	18.673	14.476	11.949	9.405	3.877	3.348

Türkiye	6 692 263	3 643 375	3 048 888	2 110 130	1 757 849	639 319	528 966	730 646	611 872	163 280	150 201
---------	--------------	-----------	--------------	--------------	--------------	------------	------------	------------	---------	------------	------------

Verilerin tutulmaya başlandığı 1975'ten bu yana Samsun ilinin aldığı ve verdiği göç miktarları karşılaştırıldığında sürekli olarak verilen göçün daha fazla olduğu görülmektedir (Tablo 3). Nitekim ilde alınan ve verilen göçlere dönemler-yıllar itibariyle bakıldığında alınan göçün en fazla 1995-2000 döneminde olduğu anlaşılmaktadır (59.628). Buna karşılık alınan göçün miktar olarak en az gerçekleştiği devre ise 2011-2012 olmuştur (32.249).

1975'ten bu yana Samsun ilinin verdiği göç miktarları da dönemler itibariyle dalgalanmalar göstermekle birlikte hep alınan göçten fazla olmuştur. Verilen göçler miktar olarak en fazla 1995-2000 döneminde gerçekleşmiştir (111.272). Fakat bu sayılar beşer yıllık dönemi kapsadığından, aslında yıl bazında bakıldığında ilin aldığı ve verdiği göçlerin miktar olarak son yıllarda daha fazla olduğu görülür.

Samsun ilinde verilen göçün sürekli fazla olması sebebiyle ilin net göç miktarları ve net göç hızları da hep – değerler göstermiştir. Verilerin karşılaştırıldığı dönem itibariyle net göç miktarının rakam olarak en fazla olduğu dönem 1995-2000 (-51.644), en az olduğu dönem ise 2008-2009 arası olmuştur (-707).

Samsun ilinde net göç hızının en fazla olduğu dönem de net göç miktarıyla paralel olarak 1995-2000 dönemidir (% -45,5). İlde net göç hızının en düşük olduğu devre ise 2008-2009 arası olmuştur (% -0,6).

Tablo 3. Samsun'un dönemler itibariyle toplam nüfusu, aldığı göç, verdiği göç, net göç ve net göç hızı özellikleri

	Toplam nüfus	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç	Net Göç Hızı (%)
2014-2015	1 279 884	41 718	44 627	-2.909	-2,3
2013-2014	1 269 989	41 057	44 519	-3.462	-2,7
2012-2013	1 261 810	38 644	42 504	-3.860	-3,1
2011-2012	1 251 722	32 249	41 561	-9 312	-7,4
2010-2011	1 251 729	35 103	43 408	- 8 305	-6,6
2009-2010	1 252 693	35 418	44 825	- 9 407	-7,5
2008-2009	1 250 076	38 874	39 581	- 707	-0,6
2007-2008	1 233 677	35 404	40 633	- 5 229	-4,2
1995-2000	1 108 182	59 628	111 272	- 51 644	-45,5
1985-1990	1 058 963	53 547	84 769	- 31 222	-29,1
1980-1985	985 215	38 687	52 396	- 13 709	-13,8
1975-1980	875 974	34 872	46 016	- 11 144	-12,6

Kaynak: 1980-2000 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları ve 2008-2015 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

Nüfus sayımı veya tespitlerinden hareketle, bir ilin aldığı veya verdiği göç miktarı doğum yerine göre nüfus ve daimi ikametgâha göre nüfus olmak üzere iki şekilde tespit edilmektedir.

Doğum yerlerine göre Samsun il nüfusuna bakıldığında 1935'te toplam nüfusun % 82,2'si Samsun'da doğanlardan oluşmaktaydı (Tablo 4). Samsun'da yaşayıp da başka ilde doğanların oranı ise aynı yıl % 17,8'dir. Samsun toplam nüfusu içinde başka ilde doğanların oranı 1970'te % 86'ya çıkmış, 2000 yılında ise azalarak % 83,7 olmuştur.

1980 yılı verilerine göre Samsun'da yaşayıp da başka ilde doğanlar içerisinde en büyük pay Trabzon doğumlulara aittir (26.331). Trabzon doğumluları sırasıyla Ordu (18.889), Giresun (8.029), Rize (5.232) ve Sinop (4.736) takip etmiştir. Bu illeri sırasıyla Amasya, Tokat ve Gümüşhane doğumlular izliyordu.

2000 sayımı sonuçlarına göre ise Samsun ilinde yaşayıp da il dışında doğanlar içerisinde en büyük

pay Ordu doğumlarıdır (% 3,2). Ordu doğumları sırasıyla Trabzon (% 2,9), Giresun, Amasya, İstanbul, Rize, Tokat, Sinop, Artvin, Ankara ve Gümüşhane doğumları izlemektedir.

Samsun'da yaşayıp da doğum yeri başka iller olan nüfus içinde 1980-2000 arası dönemde Ordu doğumları Trabzon doğumları geçmiştir. Bu değişimde aradan geçen zaman dilimi içerisinde Trabzon'un da ekonomik bakımdan gelişme göstermesi yanında göçe iştirak eden Trabzon doğumlarını Samsun'a değil doğrudan batı illerine göç etmesi ile ilgilidir. Yani Trabzon-Samsun-İstanbul şeklinde gerçekleşen *kademeli göçün* yerini Trabzon-İstanbul şeklindeki *doğrudan göçlerin* alması ile ilgilidir (Yılmaz, 2007).

İl dışında doğanların oranında son dönemlerde meydana gelen düşüşlerde, Samsun'un geçmişe göre bölgesel çekim merkezi vasfını kaybetmesi ve buna bağlı olarak eskisi kadar göç almaması rol oynamıştır. Bununla birlikte geçmişten günümüze Karadeniz kıyı kuşağının önemli idari merkezlerinden biri olması nedeniyle ilde bulunan memurlar, işçiler, eğitim ve sağlık sektöründe çalışanlar, üniversite, polis okulu ve askeri birliklerin varlıklarından kaynaklanan geçici nüfus gibi nedenlerle Samsun ilinin toplam nüfusu içinde mutlaka bir miktar başka ilde doğan nüfus bulunacaktır (Yılmaz, 2007).

Tablo 4. Belli dönemlerde Samsun ili toplam nüfusu içinde Samsun doğumlu olanlar ile doğum yeri başka bir olanların oranları.

Yıl veya dönem	Samsun ilinde doğanların oranı (%)	Doğum yeri Samsun dışında başka bir il olanların oranı (%)
1935	82,2	17,8
1945-1970	86	14
2000	83,7	16,3

Daimi ikametgâha göre Samsun nüfusuna bakıldığında 1980 nüfus sayımında ilde Doğu Karadeniz Bölümü illeri ile komşu illerin ön sıralarda yer aldığı görülmektedir. 1980 yılında Samsun'da sayılıp da daimi ikametgâhını Samsun dışında başka il olarak gösterenler içerisinde ilk sırayı Ordulular oluşturmaktadır (3.729). Bu ili sırasıyla Trabzon (2.889), Rize (2.186), Amasya (1.690), Giresun (1.002) ve Sinop (835). Yine 1980 sayımında (1975'teki ikametgâhını) İstanbul (5.928) ve Ankara (3.089) olarak gösterenlerin sayıları, bu iki ilin Samsun için önemini hatırlatmaktadır. Buna karşılık aynı dönemde Samsun'un İstanbul'a verdiği göç, aldığı bu göçten çok daha fazladır. Nitekim aynı yıl İstanbul'da yaşayanlardan 15.050 kişi daimi ikametgâhını Samsun olarak belirtmiştir. Benzer şekilde Ankara'da yaşayan 4.397 kişi de 1975'teki ikametgâhını Samsun olarak belirtmiştir (Tatlıdil, 1988).

Gerek doğum yerlerine göre, gerekse de daimi ikametgâhlarına göre Samsun 1980'li yıllara kadar komşuları ve Doğu Karadeniz illerinden göç almışken, başta İstanbul olmak üzere Ankara, İzmir, Bursa ve Kocaeli gibi gelişmiş sanayi merkezlerine göç vermiştir. Sonraki dönemlerde ise aldığı göç azalmış, fakat verdiği göç artarak devam etmiştir (Yılmaz, 2007).

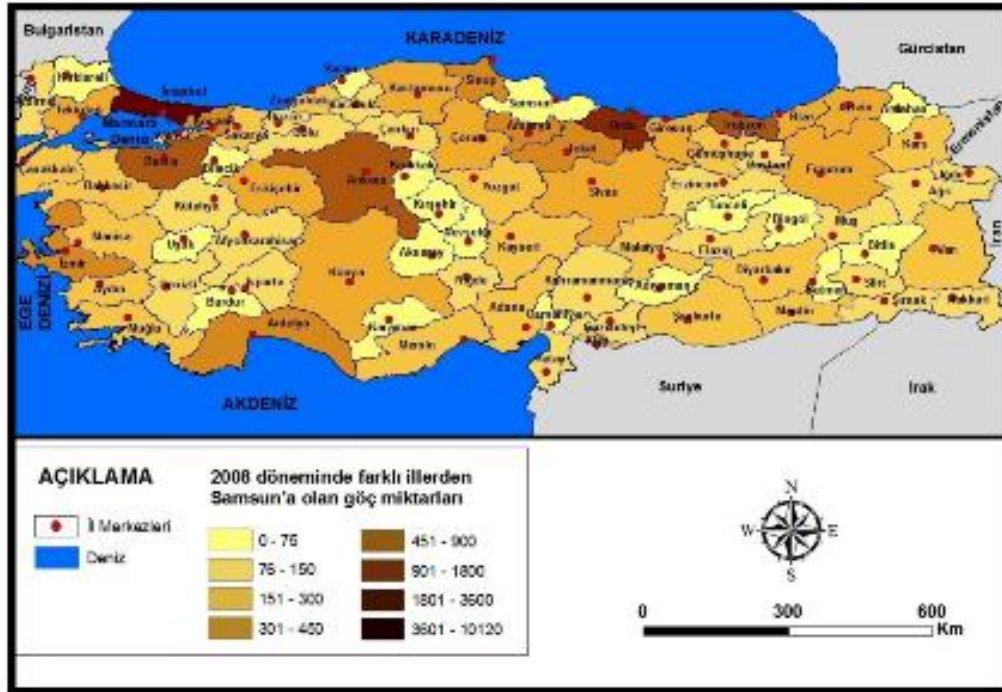
Samsun özellikle Türkiye'de iç göçlerin hızlandığı 1950'li yıllardan itibaren doğusundaki illerden göç almış, özellikle 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren ise başta İstanbul olmak üzere batıdaki illere göç vermiştir. Mesela 1975-1980 döneminde Samsun'un aldığı göç 34.872 iken, verdiği göç 46.016 olmuştur. Aynı dönemde Samsun'dan gidenlerin tercih ettikleri ilk üç il sırasıyla İstanbul, Ankara ve Bursa olmuştur. 1990 yılı verilerine göre İstanbul ilinde bulunan fakat il dışında doğan nüfus içerisinde Samsun doğumlarının sayısı 127.564'tür. Bu sayı, İstanbul'da yaşayıp, doğum yeri başka iller olan sıralamada 11. sıraya karşılık gelmektedir.

2000 yılı verilerine göre de Samsun'dan göç edenlerin en fazla tercih ettikleri iller sırasıyla İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Kocaeli, Antalya ve Muğla olmuştur. 2000 yılında İstanbul nüfusu içerisinde başka ilde doğanlar içinde Samsun doğumlarının sayısı 212.000'e yükselmiştir. Bu sayı İstanbul'da yaşayıp, başka ilde doğanlar bakımından Samsun'u 6. sıraya taşımıştır. İstanbul'da yaşayıp doğum yeri başka iller olan nüfus sıralamasında 1990 yılındaki 11. sıradan, 2000 yılında 6. sıraya çıkış, Samsun'dan İstanbul'a olan bu dönemki göçlerin ne kadar arttığını göstermektedir.

Bu konu ile ilgili dikkat çeken bir başka özellik Samsun'un 1975'ten günümüze tüm tespit dönemlerinde verdiği göçün aldığı göçten fazla olmasıdır. En son 2014-2015 arasında ise ilin aldığı göç 41.718, verdiği göç 44.627'dir.

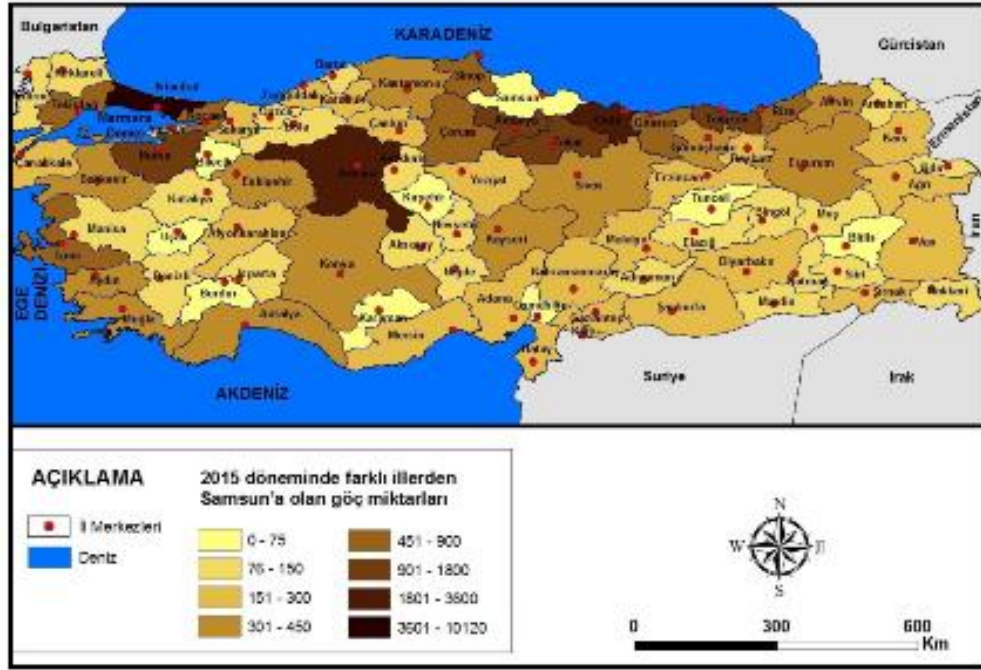
3.2. Yakın Dönemde (2008-2015) Samsun'a Olan İç Göçlerin İller İtibariyle Dağılışı

Yakın dönemde Samsun'a ilden ile gerçekleşen göçlerin son dönemde en fazla olduğu il İstanbul'dur (Tablo 5). Samsun'a İstanbul'dan olan göçlerin sebebi daha çok tayin yoluyla veya da Samsun'lu veya Orta ve Doğu Karadeniz Bölümü'ndeki illerden olup da belirli bir süre İstanbul'da yaşadktan sonra Samsun'a yerleşmek amaçlı taşınanlardan oluşmaktadır. Yine İstanbul'dan Samsun'a göç edenlerin bir kısmı da herhangi bir işten emekli olduktan sonra Samsun'da yerleşmeyi planlayanlardan meydana gelmektedir ki bunların da büyük kısmı Samsun'lu veya yine Orta ve Doğu Karadeniz bölümlerindeki diğer iller nüfusuna kayıtlı insanlardan oluşmaktadır. 2008-2015 yılları arasında kapsayan dönemde İstanbul'dan Samsun'a olan göçlerin en fazla olduğu yıl 2009 (10.988), en az olduğu yıl ise 2012'dir (8.202).

Şekil 1. 2008 yılında Samsun'a iller arası göçler

Samsun'a iller itibariyle gerçekleşen göçlerin İstanbul'dan sonra fazla olduğu diğer illeri sırasıyla Ordu, Ankara, Trabzon, Amasya, Bursa, Tokat, Sinop, Çorum, Giresun ve Rize oluşturmaktadır (Tablo 5). Bunlar arasında Ankara ve Bursa gibi iller dışındaki diğer iller geçmişten günümüze Samsun'a daima göç veren komşu iller ve Doğu Karadeniz Bölümü illeridir. Ankara ve Bursa gibi illerden Samsun'a olan göçlerde tayin ve emekli olduktan sonra Samsun'a yerleşenlerin oranı yüksektir.

Şekil 2. 2015 yılında Samsun'a iller arası göçler

Son dönemde Samsun'a en az göç veren illeri ise yine sırasıyla Kilis, Karaman ve Tunceli oluşturmaktadır (Tablo 5). Bu illerden Samsun'a olan göçler ise daha çok iş amaçlı gerçekleşmiştir. Kilis'ten Samsun'a göç edenlerin sayısı hem 2008 yılında hem de 2015 yılında sadece 12'dir.

Tablo 5. 2008-2015 döneminde farklı illerden Samsun'a olan göç miktarları

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
İstanbul	10.946	10.988	9.194	8.582	8.202	9.661	9.847	10.120
Ordu	3.262	3.450	2.748	3.096	2.599	4.166	3.648	3.279
Ankara	2.098	2.479	2.348	2.377	2.199	2.465	2.552	2.807
Trabzon	1.255	1.701	1.958	1.826	1.403	1.468	1.774	1.663
Amasya	1.067	1.111	1.097	1.142	997	1.380	1.351	1.380
Bursa	1.440	1.749	1.458	1.342	1.211	1.422	1.389	1.324
Tokat	921	1.445	1.088	1.248	1.005	1.328	1.256	1.277
Sinop	728	765	800	888	982	833	1.072	1.046
Çorum	486	628	709	610	736	704	908	1.037
Giresun	550	643	705	657	680	752	938	1.024
Rize	505	846	655	579	659	670	940	952
İzmir	743	780	1.193	856	650	869	832	841
Kocaeli	727	923	699	737	658	733	779	803
Tekirdağ	436	739	532	550	578	710	597	765
Antalya	624	606	484	573	434	553	554	591
Kastamonu	371	427	307	381	379	436	572	550
Erzurum	473	420	445	398	360	517	721	537
Konya	407	408	452	490	316	471	536	519
Artvin	327	439	291	277	301	346	442	502
Sivas	411	401	438	440	393	413	576	465

Gümüşhane	254	338	226	173	214	258	557	413
Kayseri	201	224	291	258	339	319	382	404
Eskişehir	322	299	317	343	329	374	344	390
Muğla	289	271	295	248	175	230	268	341
Balıkesir	180	220	214	291	197	329	310	340
Aydın	233	270	251	281	210	260	215	337
Mersin	233	299	284	241	247	301	299	298
Yozgat	198	198	234	272	226	259	351	295
Zonguldak	205	276	252	256	234	300	286	291
Adana	204	267	209	241	215	249	218	276
Gaziantep	135	160	178	198	153	199	239	268
Sakarya	228	208	224	204	220	213	270	268
Diyarbakır	236	193	154	216	149	214	228	260
Hatay	137	209	180	187	207	194	224	259
Van	198	222	155	351	307	158	195	252
Malatya	222	176	207	210	179	185	194	227
Şanlıurfa	204	142	167	198	161	156	234	226
Ağrı	115	148	124	123	137	175	136	212
Kahramanmaraş	136	129	113	110	142	162	176	210
Karabük	114	129	97	85	121	169	194	206
Erzincan	140	103	131	208	128	177	177	199
Bayburt	99	78	88	89	68	103	164	196
Kırıkkale	173	181	234	157	146	189	177	192
Çanakkale	155	142	166	158	120	163	202	168
Çankırı	88	87	79	116	139	126	131	167
Kars	153	130	143	118	117	133	172	161
Şırnak	113	92	100	104	100	117	144	152
Afyonkarahisar	105	122	121	113	129	133	126	151
Manisa	159	168	164	135	162	177	175	148
Elazığ	123	152	139	130	132	128	142	143
Denizli	129	159	176	145	130	137	171	142
Edirne	100	124	108	148	89	115	127	142
Kırklareli	72	113	94	102	107	124	132	135
Adıyaman	52	56	110	76	82	137	129	128
Kütahya	121	129	110	111	72	114	115	127
Batman	68	63	74	53	48	63	80	119
Bolu	98	79	88	80	67	126	93	115
Mardin	168	142	107	80	86	102	124	115
Hakkari	106	65	57	48	80	49	103	114
Düzce	96	101	118	112	93	72	118	112
Bartın	41	79	81	60	104	107	132	107
Iğdır	84	56	42	33	66	69	91	106
Kırşehir	59	83	83	97	80	116	100	102
Muş	105	88	47	66	53	54	106	102
Aksaray	41	75	56	83	104	101	127	94
Yalova	78	75	114	99	83	159	89	93

Ardahan	65	76	57	37	33	53	70	92
Siirt	93	59	99	69	42	76	71	87
Nevşehir	59	56	72	75	82	94	129	86
Niğde	92	71	90	91	89	80	100	86
Bingöl	68	50	47	66	75	84	88	80
Isparta	95	75	103	79	63	97	104	78
Bitlis	66	96	81	79	90	56	68	75
Bilecik	47	46	43	51	38	97	78	64
Uşak	41	48	54	74	48	76	44	61
Burdur	64	61	34	37	30	48	73	60
Osmaniye	46	64	48	76	82	65	73	59
Tunceli	70	57	25	51	34	53	42	53
Karaman	39	26	48	46	38	55	51	40
Kilis	12	21	14	16	16	18	15	12
Toplam	35.404	38.874	35.418	35.103	32.249	38.644	41.057	41.718

Kaynak: TÜİK, 2008-2015 ADNKS

2008-2015 arası dönemde Samsun'a fazla miktarda göç veren iller aynı zamanda oran olarak da ilk sıralarda yer almaktadır. Nitekim İstanbul'dan Samsun iline olan göçlerin oranı 2008'de % 30,92, 2015'te ise % 24,26'dır. Bu bakımdan kayda değer bir başka özellik de İstanbul'dan olan göçlerin oranı, Samsun'a göçün fazla olduğu diğer illerin en az üç katından fazla olduğudur. Ordu, Ankara, Trabzon, Amasya, Bursa, Tokat ve Sinop Samsun'a göç oranlarının yüksek olduğu diğer illerdir (Tablo 6).

Samsun'a Türkiye'nin diğer illerinden gerçekleşen göçün oran olarak en az olduğu iller de yine Kilis (2008 ve 2015'te % 0,03), Karaman (2008'de % 0,11, 2015'te % 0,10) ve Tunceli'dir (2008'de % 0,20, 2015'te % 0,13) (Tablo 6).

Tablo 6. 2008-2015 döneminde farklı illerden Samsun'a olan göçün oranları (%).

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
İstanbul	30,92	28,27	25,96	24,45	25,43	25,00	23,98	24,26
Ordu	9,21	8,87	7,76	8,82	8,06	10,78	8,89	7,86
Ankara	5,93	6,38	6,63	6,77	6,82	6,38	6,22	6,73
Trabzon	3,54	4,38	5,53	5,20	4,35	3,80	4,32	3,99
Amasya	3,01	2,86	3,10	3,25	3,09	3,57	3,29	3,31
Bursa	4,07	4,50	4,12	3,82	3,76	3,68	3,38	3,17
Tokat	2,60	3,72	3,07	3,56	3,12	3,44	3,06	3,06
Sinop	2,06	1,97	2,26	2,53	3,05	2,16	2,61	2,51
Çorum	1,37	1,62	2,00	1,74	2,28	1,82	2,21	2,49
Giresun	1,55	1,65	1,99	1,87	2,11	1,95	2,28	2,45
Rize	1,43	2,18	1,85	1,65	2,04	1,73	2,29	2,28
İzmir	2,10	2,01	3,37	2,44	2,02	2,25	2,03	2,02
Kocaeli	2,05	2,37	1,97	2,10	2,04	1,90	1,90	1,92
Tekirdağ	1,23	1,90	1,50	1,57	1,79	1,84	1,45	1,83
Antalya	1,76	1,56	1,37	1,63	1,35	1,43	1,35	1,42
Kastamonu	1,05	1,10	0,87	1,09	1,18	1,13	1,39	1,32
Erzurum	1,34	1,08	1,26	1,13	1,12	1,34	1,76	1,29
Konya	1,15	1,05	1,28	1,40	0,98	1,22	1,31	1,24

Artvin	0,92	1,13	0,82	0,79	0,93	0,90	1,08	1,20
Sivas	1,16	1,03	1,24	1,25	1,22	1,07	1,40	1,11
Gümüşhane	0,72	0,87	0,64	0,49	0,66	0,67	1,36	0,99
Kayseri	0,57	0,58	0,82	0,73	1,05	0,83	0,93	0,97
Eskişehir	0,91	0,77	0,90	0,98	1,02	0,97	0,84	0,93
Muğla	0,82	0,70	0,83	0,71	0,54	0,60	0,65	0,82
Balıkesir	0,51	0,57	0,60	0,83	0,61	0,85	0,76	0,81
Aydın	0,66	0,69	0,71	0,80	0,65	0,67	0,52	0,81
Mersin	0,66	0,77	0,80	0,69	0,77	0,78	0,73	0,71
Yozgat	0,56	0,51	0,66	0,77	0,70	0,67	0,85	0,71
Zonguldak	0,58	0,71	0,71	0,73	0,73	0,78	0,70	0,70
Adana	0,58	0,69	0,59	0,69	0,67	0,64	0,53	0,66
Gaziantep	0,38	0,41	0,50	0,56	0,47	0,51	0,58	0,64
Sakarya	0,64	0,54	0,63	0,58	0,68	0,55	0,66	0,64
Diyarbakır	0,67	0,50	0,43	0,62	0,46	0,55	0,56	0,62
Hatay	0,39	0,54	0,51	0,53	0,64	0,50	0,55	0,62
Van	0,56	0,57	0,44	1,00	0,95	0,41	0,47	0,60
Malatya	0,63	0,45	0,58	0,60	0,56	0,48	0,47	0,54
Şanlıurfa	0,58	0,37	0,47	0,56	0,50	0,40	0,57	0,54
Ağrı	0,32	0,38	0,35	0,35	0,42	0,45	0,33	0,51
Kahramanmaraş	0,38	0,33	0,32	0,31	0,44	0,42	0,43	0,50
Karabük	0,32	0,33	0,27	0,24	0,38	0,44	0,47	0,49
Erzincan	0,40	0,26	0,37	0,59	0,40	0,46	0,43	0,48
Bayburt	0,28	0,20	0,25	0,25	0,21	0,27	0,40	0,47
Kırıkkale	0,49	0,47	0,66	0,45	0,45	0,49	0,43	0,46
Çanakkale	0,44	0,37	0,47	0,45	0,37	0,42	0,49	0,40
Çankırı	0,25	0,22	0,22	0,33	0,43	0,33	0,32	0,40
Kars	0,43	0,33	0,40	0,34	0,36	0,34	0,42	0,39
Şırnak	0,32	0,24	0,28	0,30	0,31	0,30	0,35	0,36
Afyonkarahisar	0,30	0,31	0,34	0,32	0,40	0,34	0,31	0,36
Manisa	0,45	0,43	0,46	0,38	0,50	0,46	0,43	0,35
Elazığ	0,35	0,39	0,39	0,37	0,41	0,33	0,35	0,34
Denizli	0,36	0,41	0,50	0,41	0,40	0,35	0,42	0,34
Edirne	0,28	0,32	0,30	0,42	0,28	0,30	0,31	0,34
Kırklareli	0,20	0,29	0,27	0,29	0,33	0,32	0,32	0,32
Adıyaman	0,15	0,14	0,31	0,22	0,25	0,35	0,31	0,31
Kütahya	0,34	0,33	0,31	0,32	0,22	0,30	0,28	0,30
Batman	0,19	0,16	0,21	0,15	0,15	0,16	0,19	0,29
Bolu	0,28	0,20	0,25	0,23	0,21	0,33	0,23	0,28
Mardin	0,47	0,37	0,30	0,23	0,27	0,26	0,30	0,28
Hakkari	0,30	0,17	0,16	0,14	0,25	0,13	0,25	0,27
Düzce	0,27	0,26	0,33	0,32	0,29	0,19	0,29	0,27

Bartın	0,12	0,20	0,23	0,17	0,32	0,28	0,32	0,26
Iğdır	0,24	0,14	0,12	0,09	0,20	0,18	0,22	0,25
Kırşehir	0,17	0,21	0,23	0,28	0,25	0,30	0,24	0,24
Muş	0,30	0,23	0,13	0,19	0,16	0,14	0,26	0,24
Aksaray	0,12	0,19	0,16	0,24	0,32	0,26	0,31	0,23
Yalova	0,22	0,19	0,32	0,28	0,26	0,41	0,22	0,22
Ardahan	0,18	0,20	0,16	0,11	0,10	0,14	0,17	0,22
Siirt	0,26	0,15	0,28	0,20	0,13	0,20	0,17	0,21
Nevşehir	0,17	0,14	0,20	0,21	0,25	0,24	0,31	0,21
Niğde	0,26	0,18	0,25	0,26	0,28	0,21	0,24	0,21
Bingöl	0,19	0,13	0,13	0,19	0,23	0,22	0,21	0,19
Isparta	0,27	0,19	0,29	0,23	0,20	0,25	0,25	0,19
Bitlis	0,19	0,25	0,23	0,23	0,28	0,14	0,17	0,18
Bilecik	0,13	0,12	0,12	0,15	0,12	0,25	0,19	0,15
Uşak	0,12	0,12	0,15	0,21	0,15	0,20	0,11	0,15
Burdur	0,18	0,16	0,10	0,11	0,09	0,12	0,18	0,14
Osmaniye	0,13	0,16	0,14	0,22	0,25	0,17	0,18	0,14
Tunceli	0,20	0,15	0,07	0,15	0,11	0,14	0,10	0,13
Karaman	0,11	0,07	0,14	0,13	0,12	0,14	0,12	0,10
Kilis	0,03	0,05	0,04	0,05	0,05	0,05	0,04	0,03
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK, 2008-2015 ADNKS

4. SONUÇ

Yerleşmelerin nüfus özelliklerinin incelenmesinde aldıkları göçlerin araştırılması önemlidir. Samsun ili konumu, yerleşmeye uygun fiziki coğrafya özellikleri, ekonomik coğrafya özellikleri gibi temel sebeplere bağlı olarak ilk çağlardan beri önemli yerleşme alanlarından ve göç yollarından biri görevi görmüştür. Günümüzde de bu göçler gerek iç göç-dış göç olayları gerekse de mevsimlik göçler, zorunlu göçler gibi çeşitli türleriyle devam etmektedir.

Yakın dönemde Samsun'a ilden ile gerçekleşen göçlerin son dönemde en fazla olduğu il İstanbul'dur. Samsun'a İstanbul'dan olan göçlerin sebebi daha çok tayin yoluyla veya da Samsun'lu veya Orta ve Doğu Karadeniz Bölümü'ndeki illerden olup da belirli bir süre İstanbul'da yaşadktan sonra Samsun'a yerleşmek amaçlı taşınanlardan oluşmaktadır. Yine İstanbul'dan Samsun'a göç edenlerin bir kısmı da herhangi bir işten emekli olduktan sonra Samsun'da yerleşmeyi planlayanlardan meydana gelmektedir ki bunların da büyük kısmı Samsun'lu veya yine Orta ve Doğu Karadeniz bölümlerindeki diğer iller nüfusuna kayıtlı insanlardan oluşmaktadır. 2008-2015 yılları arasında kapsayan dönemde İstanbul'dan Samsun'a olan göçlerin en fazla olduğu yıl 2009 (10.988), en az olduğu yıl ise 2012'dir (8.202).

Samsun'a iller itibariyle gerçekleşen göçlerin İstanbul'dan sonra fazla olduğu diğer illeri sırasıyla Ordu, Ankara, Trabzon, Amasya, Bursa, Tokat, Sinop, Çorum, Giresun ve Rize oluşturmaktadır. Bunlar arasında Ankara ve Bursa gibi iller dışındaki diğer iller geçmişten günümüze Samsun'a daima göç veren komşu iller ve Doğu Karadeniz Bölümü illeridir. Ankara ve Bursa gibi illerden Samsun'a olan göçlerde tayin ve emekli olduktan sonra Samsun'a yerleşenlerin oranı yüksektir.

Son dönemde Samsun'a en az göç veren illeri ise yine sırasıyla Kilis, Karaman ve Tunceli oluşturmaktadır. Bu illerden Samsun'a olan göçler ise daha çok iş amaçlı gerçekleşmiştir. Kilis'ten Samsun'a göç edenlerin sayısı hem 2008 yılında hem de 2015 yılında sadece 12'dir.

Samsun'un nüfus miktarı ve özelliklerinin değişiminde ilden ile göçlerin de önemli payı bulunmaktadır. Son dönemde Samsun'un Türkiye'nin çeşitli illerinden aldığı toplam göç sayısında artış dikkati çekmektedir. 2008 yılında Türkiye'nin diğer illerinden Samsun'a göç edenlerin sayısı 35.404 iken, bu sayı 2015 yılında 41.718'e yükselmiştir. 2015 yılı itibariyle Samsun'a olan göçler il toplam nüfusunun % 3,3'ünü oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- DİE, 1980, Genel Nüfus Sayımı. Ankara.
- DİE, 1985, Genel Nüfus Sayımı. Ankara.
- DİE, 1990, Genel Nüfus Sayımı. Ankara.
- DİE, 2000, Genel Nüfus Sayımı. Ankara.
- İpek, N., 2000, Mübadele ve Samsun. Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.
- İpek, N., 2006, İmparatorluktan Ulus Devlete Göçler. Serander Yayını, Trabzon.
- Tatlıdil, E., 1988, Göç ve Kentsel Gelişme; Samsun Örneği. I. Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, OMÜ Eğitim Fak. Yay. s. 351-373, Samsun.
- TÜİK, 2007-2015, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Verileri. Ankara.
- Uzuneminoğlu, H., 1992, 1990 Genel Nüfus Sayımı ve Samsun İli Nüfusu. OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 7, s. 279-284, Samsun.
- Yılmaz, C., 2007, Samsun İlinde Nüfus Hareketleri. Geçmişten Geleceğe Samsun. Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Eğitim Hizmetleri Daire Başkanlığı Yay., Cilt:2, Samsun.
- Zeybek, H. İ., 2006, "Sosyoekonomik Kriterlere Göre Samsun İlinin Karadeniz Coğrafi Bölgesi ve Türkiye'deki Yeri ", Geçmişten Geleceğe Samsun Sempozyumu (4-6 Mayıs 2006), 503-519, Samsun.
- Zeybek, H. İ.-Uzun, A.-Yılmaz, C.-Bahadır, M.-Dinçer, H.-Hatipoğlu, İ. K., 2017, Bir İç Göç Olayı: Samsun'da Tokatlılar. VII. Uluslararası Canik Sempozyumu: Geçmişten Günümüze Göç (17-19 Şubat 2017), Samsun.